

Autismiliiton kannanotto oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistamistarpeista VN/27270/2023

Perusopetuslaissa olisi hyvä avata, että oppilaan oikeus yksilölliseen tukeen perustuu YK:n vammaissopimukseen sekä lasten oikeuksien sopimukseen. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen ja yksilöllisten opetusjärjestelyjen toteutus vaihtelee paljon eri kunnissa ja kouluissa, ja toteutuu monin paikoin puutteellisesti autismikirjon oppilaille. Kun erityisluokkia ja -kouluja on lopetettu, niissä aiemmin annettu vahva tuki ei ole siirtynyt oppilaiden mukana lähikouluun. Tukitoimien puute ja esteelliset oppimisympäristöt heikentävät autismikirjon lapsen oppimista ja hyvinvointia, ja pahimmillaan seurauksena voi olla kouluikämyötömyyttä. Vammaisfoorumin kyselyn tulosten mukaan oppimisen ja koulunkäynnin tuki toteutuu kaikkein heikoimmin neurokirjon lapsilla, ks. raportti <https://vammaisfoorumi.fi/raportti-vammaisfoorumin-koulukyselyn-tuloksista/>

Lainsäädännössä tulee täsmentää oppimisen ja koulunkäynnin tuen sisältöjä. Koulunkäynnin tuen tulisi sisältää myös oppituntien ulkopuolisissa tilanteissa tarvittavat tukitoimet. Nykytilanteessa koulunkäynnin tuki toteutuu oppimisen tukea heikommin, ja tukea on vaikea saada oppituntien ulkopuolisiin tilanteisiin esimerkiksi ruokailuihin tai välitunneille kaverisuhteisiin. Tukitoimissa on **huomioitava oppilaan oikeus yhdenvertaisuuslain mukaisiin kohtuullisiin mukautuksiin ja yksilöllisiin järjestelyihin**, jotka eivät saa vaikuttaa arvosanoja heikentävästi. Sellaisia voivat olla esimerkiksi aistiherkälle lapselle mahdollisuus ruokailla rauhallisessa tilassa tai lyhennetty koulupäivä vaihtoehtoisine suoritusapoineen. **Erityisiä opetusjärjestelyjä tulisi laissa avata**, mm. lisätä etä-/verkko-opetus lakiin yhtenä tukimuotona niille oppilaille, jotka eivät pysty käymään koulussa tai tekemään täyttä koulupäivää.

Ryhmäkokoja tulee pienentää ja mitoittaa ne suhteessa tehostetun ja erityisen tuen oppilaiden määrään myös yleisopetuksen ryhmissä. Myös opetusresurssi tulisi mitoittaa suhteessa tukea tarvitsevien oppilaiden määrään. Tuen toteuttamiseen on varmistettava riittävät resurssit, esim. opettajien, erityisopettajien ja koulunkäynninohjaajien riittävä määrä. Opettajien ja muun kouluhenkilöstön autismikirjon ja neurokirjon osaamista tulee lisätä perus- ja täydennyskoulutuksella.

Monialainen yhteistyö tulee lisätä perusopetuslakiin, jotta autismikirjon lasten tuen tarpeet tunnistettaisiin nykyistä varhaisemmassa vaiheessa ja he saisivat tarvitsemaansa tukea oikea-aikaisesti. Edelleen liian usein lapsen tuen tarve jää tunnistamatta ja tukitoimet viivästyvät huomattavasti, jolloin ongelmat monimutkaistuvat ja tilanteet pääsevät kärjistymään. Sote-alan ammattilaisten esim. nepsy-valmentajien tai toimintaterapeuttien jalkautumisesta kouluihin on saatu hyviä kokemuksia, ja siihen tulisi lisätä kannustimia. Kouluille tulisi turvata resurssit vaativan erityisen tuen konsultaatioihin.

Oppimisympäristöjen esteettömyydestä ja saavutettavuudesta aistiesteettömyys mukaan lukien tulee säätää lailla. Esteetön ja saavutettava oppimisympäristö tukee kaikkien lasten oppimista ja koulunkäyntiä. Aistiherkkyydet ovat yleisiä autismikirjon lapsilla, ja niitä on 10 %:lla kaikista lapsista. Oppimisympäristöjen suunnitteluun tarvitaan nykyistä laajemmat ja selkeät kriteerit, joissa huomioidaan tilojen riittävyys ja esteettömyys aistiesteettömyys mukaan lukien. Etenkin viime vuosina yleistyneissä avoimissa oppimisympäristöissä melu, runsaat näköärsykkeet, struktuurin puute, vaihtuvat ja suuret opetusryhmät sekä ennakoimattomat siirtymät kuormittavat autismikirjon oppilaita kohtuuttomasti.

Oppilaiden oikeusturvaa tulee parantaa. Tehostetusta tuesta tulisi antaa hallintopäätös, vahvistaa AVI:en oikeutta valvontaan ja tarkastuksiin sekä perustaa Suomeen oppilasasiavastaava, jotta voidaan käytännössä varmistaa kaikille lapsille yhdenvertainen oppimisen ja koulunkäynnin tuki kunnasta ja koulusta riippumatta.

Helsingissä 22.11.2023

Satu Taiveaho, toiminnanjohtaja
Autismiliitto ry

Sari Valjakka, vaikuttamistoiminnan asiantuntija
Autismiliitto ry